

MEJJU., 1961

Nru. 10/61

IT-TEMPJI TA' KORDIN

FUQ il-Gholja ta' Kordin, fuq ix-xellug tiegħek int u sejjer mir-Raħal Gdid lejn Ghajn Dwieli, int u nieżel in-niżla li twasslek lejn il-Port il-Kbir, hemm fdalijiet ta' għadd ta' tempji Maltin ta' Zmien il-Ħaġar. Il-fdalijiet ġew mikxufa fis-sena 1892.

L-aħħar gwerri issoktat ziedet il-herba tat-tempji. B'danakollu, hemm tempju minn-hom li ma ntnesx. Għandu l-faċċata tiegħu thares lejn Raħal Gdid, u jixbah lit-Tempju l-Kbir ta' Haġrat, l-Imġarr ta' Malta.

Qabel ma tidhol f'dan it-tempju, issib firxa ta' art iċċangata. Imbagħad, quddiemek tara fdalijiet ta' faċċata nofs tond, li tixbah il-faċċata tat-tempju l-kbir ta' Haġrat. Id-dahla tat-tempju hi f'nofs din il-faċċata, u biex tidhol ġewwa, trid tghaddi minn kuritur, bħal fit-tempju l-kbir ta' Haġrat. Kif toħroġ mill-kuritur, issib ruġek f'bitħa li mhix kwadra bħalma hi dik tat-Tempju l-Kbir ta' l-Imġarr.

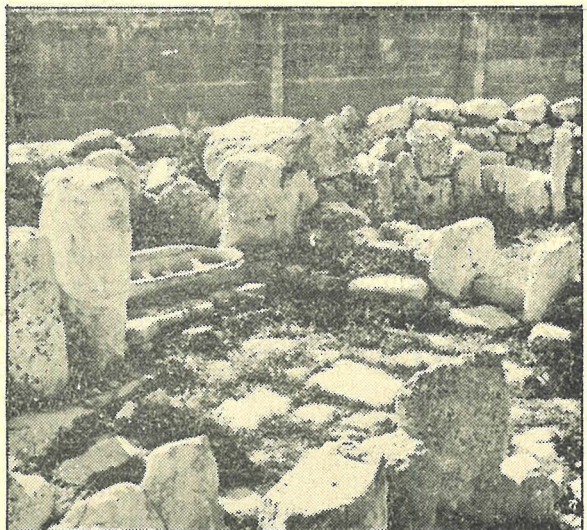
Meta tkun fil-bitħa, fuq idek ix-xellugija u fuq il-leminija tara ż-żewġ taqsimiet ta' l-ewwel ċella, jiġifieri ta' l-ewwel kamra tat-tempju. Quddiemek tara t-tieni ċella tat-tempju.

Maz-żmien, it-taqsimi ta' fuq idejk ix-xellugija int u diehel fl-ewwel ċella tat-tempju, giet mifruda f'żewġ taqsimiet mhux indaqs. Fit-taqsimi li tiġi l-eqreb lejn it-tieni ċella, jiġifieri lejn iċ-ċella ta' biswit id-dahla tat-tempju, hemm bħal mejjilla kbira tal-gebel. Fiha seba' hofriet li, jista' jkun, tħaf-fri minhabba l-ħtiġiet tat-tempju.

Bħalma mit-taqsimi ta' idejk il-leminija ta' l-ewwel ċella tat-tempju l-kbir ta' l-Imġarr tghaddi għal tempju ieħor żgħir b'ċella waħda, hekk ukoll fit-tempju ta' Kordin. Dan it-tempju ż-żgħir sar haġa waħda mat-tempju l-kbir.

Kif tista' tara tajjeb fuq idejk ix-xellugija int u diehel fit-tempju l-kbir, minn mal-faċċata kien hemm kuritur magħmul mill-bini tat-tempju u l-ħitan ta' barra, u li kien jagħlaq kemm it-tempju l-kbir u kemm it-tempju ż-żgħir.

It-Tempju ż-żgħir ta' Kordin jixbah lit-tempju ż-żgħir ta' Haġrat, li kien inbena haf-na żmien qabel it-tempju l-ieħor li jmiss miegħu. Minhabba f'hekk m'għandekx taħseb li t-tempju ż-żgħir ta' Kordin nbena wara t-tempju ż-żgħir ta' Haġrat, u t-tempju l-kbir ta' Kordin wara t-tempju l-kbir ta' l-Imġarr. Milli jidher mill-fuħħar li nstab fi-

hom, iż-żewġ tempji ta' Kordin inbnew it-tnejn żmien wara t-tempju l-kbir ta' l-Imġarr.

Huma nbnew fiż-żmien li nbena t-tempju ż-żgħir nett ta' l-Imnajdra, jiġifieri l-ewwel tempju li ssib fuq idejk il-leminija int u nieżel minn Haġar Qim, u li gie mibni mill-gdid m'ilux fuq il-pjanta tat-tempju ewlieni.

Fit-tempji ta' l-Imġarr, taħt il-qieġh ta' l-art, instabu għadd ta' saffi, u fihom instabu midfuna għadd ta' xogħlijiet tal-fuħħar. Barra mill-ftit bċejeċ li d-dekorazzjoni tagħhom hadmuha b'zokk, kif inhadmet id-dekorazzjoni tal-fuħħar ta' Għar Dalam, instab fuħħar ieħor li biex iddekorawh inqadew b'sinna taż-żnied. Fl-eqdem fuħħar, is-sikkina ma dahletx wisq 'il ġewwa fit-tafal, waqt li dahlet fil-fuħħar l-ieħor li hu qadim anqas. Terga', il-borduri tal-fuħħar il-qadim li iddekorawh billi nqadew b'sikkina taż-żnied, il-borduri huma aktar wesghin minn daww tal-fuħħar li hu qadim anqas. Il-qtugħ tat-tafal bis-sikkina gie mbagħad mimli bil-pasta.

Fit-tempju ż-żgħir instabu bċejeċ tal-fuħħar dekorati b'zokk, bħal tal-fuħħar ta' Għar Dalam, u fit-tempju l-kbir, li hu qadim anqas, instab fuħħar dekorat b'sikkina li ma dahletx 'il ġewwa wisq fit-tafal, u fis-saffi ta' l-art li hu l-aktar fil-wiċċ, instab fuħħar maħdum b'sikkina li dahlet 'il ġewwa hafna u li għandu l-borduri doġoq.

Issa, il-qieġhan ta' l-art tat-tempji ta' Kordin huma wkoll magħmulin minn għadd ta' saffi, wiehed jiżdied fuq l-ieħor fil-mixja

tas-snin. F'dawn is-saffi ma nstabx fuhhar mahdum bhalma hu mahdum ta' Ghar Dalam, li hu l-eqdem fuhhar Malti, izda nstab fuhhar mahdum b'sikkina u li ghandu l-borduri wesghin, u li hu t-tieni l-eqdem fuhhar Malti. Instab wkoll it-tielet l-eqdem fuhhar Malti, jigifieri dak li ghandu l-borduri dojq u li gie dekorat b'sikkina taz-żnied li qahlet 'il ġewwa sewwa fit-tafal.

Fit-tempji ta' Kordin, bhal ta' l-Imġarr, instabu ukoll skieken taz-żnied u' barraxi taz-żnied.

Barra minn hekk, fil-qiegh nett ta' l-art tat-tempji ta' Kordin, fis-sena 1954 instab fuhhar dekorat b'sengha ġdida, li kienet ghada fil-bidu taghha.

Dan il-fuhhar ma ġiex dekorat billi tħaffer b'zokk jew b'sikkina, izda wara li t-tafal ħareġ minn nar, fuqu sar bhal brix sura ta' linji, u dawn saru biex iżommu pasta ħamra, hekk li int ma kontx tara l-brix, izda l-pasta ħamra, bħallikieku l-fuhhar kien mis-buħ. Dan hu r-raba' l-eqdem fuhhar mahdum hawn Malta, u li jixhed li t-tempji ta' Kordin inbnew wara t-tempji ta' Ħaġrat.

Fid-dekorazzjoni tal-fuhhar li hu r-raba' l-eqdem fuhhar ta' Malta cara disinn li ghandu tifsila bhal ta' denb kometa, jigifieri żewġ idnub, jew mindaqquet denb wiehed, li jibdedw jew jintemmu f'ċirku.

Min imur il-Mużew taghna, il-Belt, u jfittex il-fuhhar tat-tempji ta' Kordin, jara fost l-oħrajn, kikkri żgħar b'widna waħda, borom b'widna waħda u oħrajn bla widna, biġja, lembija u ġarra b'żewġ widnejn bil-ghonq bhal langasa. U huwa jara wkoll il-brix fuq il-fuhhar, fejn il-pasta maż-żmien marret. Il-brix ghandu s-sura ta' mqaret u ta' l-ittra V.

It-tempji ta' Kordin għandhom tagħli-ma x'jaġhtuna. Huma jixhdu li ċ-ċiviltà Maltija baqgħet għaddejja 'l quddiem kemm fl-arkitettura u kemm fid-dekorazzjonijiet. Il-ġebel kbir tat-tempji ta' Kordin jixhed li kien mingur, waqt li dak tat-tempji ta' l-Imġarr ma kienx. U d-dekorazzjoni tal-fuhhar ta' Kordin tixhed li kienet għaddiet 'il quddiem bil-bosta.

O.H.M.S.

